

**คุณภาพชีวิตของครอบครัวมุสลิมตามวิถีอิสลาม: กรณีศึกษาชุมชนมัสยิดยามีอุลุมุดตะกิน (ลำสาลี) เขต
บางกะปิ กรุงเทพมหานคร
สมศักดิ์ ชุ่มชื่น¹, อับดุลเลาะ หนู่มสุซ²**

บทคัดย่อ

จุดประสงค์ เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตครอบครัวมุสลิมในสังคมมุสลิมโดยใช้กรณีศึกษาชุมชนมัสยิดยามีอุลุมุดตะกิน (ลำสาลี) เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

วิธีการศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากกรณีศึกษาผู้เป็นมุสลิมจำนวน 14 คน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการบันทึกภาคสนาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ประเด็นหลัก และนำเสนอผลการศึกษาเชิงบรรยาย

ผลการศึกษา คุณภาพชีวิตของครอบครัวมุสลิมประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านจิตวิญญาณ การเข้าใจบทบัญญัติศาสนาอย่างลึกซึ้งและนำมาสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง 2) ด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ การมีร่างกายและจิตใจที่แข็งแรง สามารถรับมือกับความกดดันและภาวะความเครียดได้ 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม การปรับตัวและรักษาสัมพันธ์ภาพกับเครือญาติและมิตรสหายต่างศาสนิกได้ดี และ 4) ด้านอาชีพการงานและสภาพแวดล้อม ความมั่นคงทางอาชีพและการได้ทำงานที่มีสิทธิเสรีภาพปฏิบัติศาสนกิจ ทั้งนี้คุณภาพชีวิตด้านจิตวิญญาณเป็นส่วนสำคัญที่จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านอื่นๆ

การนำผลวิจัยไปใช้ องค์กรหรือผู้เกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษาไปพัฒนาเป็นโปรแกรมพัฒนาคุณภาพชีวิตมุสลิมอย่างครบทุกมิติ โดยเน้นการสร้างรากฐานความเข้าใจในหลักคำสอนที่ถูกต้อง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของมุสลิมให้สามารถยืนหยัดศรัทธาและคุณภาพชีวิตที่สงบสุขภายใต้ร่มเงาอิสลาม

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, มุสลิม, ชุมชนมุสลิม, มัสยิดยามีอุลุมุดตะกิน

¹ นักศึกษาปริญญาโทหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา อีเมลผู้เขียน: kangkong191@gmail.com
M.A. (Islamic Studies) Department of Islamic Studies. Corresponding Author Email: kangkong191@gmail.com

² Ph.D. (อุซูลุดดีน), ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อีเมล: abujabir96@gmail.com
Ph.D. (Usulluddin), Assistant Professor. Email: abujabir96@gmail.com

Quality of Life of Mu'allaf Families According to Islamic way: A Case Study of Jami Ulmuttakin Mosque Community (Lamsali), Bangkapi, District, Bangkok

Somsak Chumchuen³, Abdullah Numsuk⁴

Author Email: Kangkong191@gmail.com

ABSTRACT

Objective This research aimed to study the quality of life of the Mu'allaf family in the Muslim community of Jami Ulmuttakin Mosque (Lam Sali), Bangkapi District, Bangkok.

Methodology Data was collected using a qualitative research method from case studies of 14 Mu'aluf using in-depth interviews, observations, and field recordings. Analyze the data by content analysis, categorize the main points, and present the results of the descriptive studies.

Research Findings The quality of life of the Mualaf family consists of 4 aspects: 1) The spiritual aspect entails a comprehensive knowledge of religious provisions and putting them into practice in daily life. 2) Physical and mental health aspect refers to having a healthy body and mind that can deal with stress and pressure. 3) The social relationships aspect is being capable of adapting and keep good relations with family and friends of different faiths, and 4) The career and environment aspect is a stable employment and being able to work with religious freedom. The spiritual quality of life is a significant aspect that affects the overall quality of life.

Contributions Organizations or related parties might use the study's findings to develop a curriculum to improve the quality of Mualuf's life in all areas by focusing on establishing the foundation for the belief. This will improve Mu'allaf's ability to stand up for their faith and live a peaceful life under the shadow of Islam.

KEYWORDS: Quality of Life, Mu'allaf, Muslim Community, Jami Ulmuttakin Mosque

³ Master's degree Students in Islamic Studies Program, Faculty of Islamic Science, Prince of Songkla University

⁴ Asist. Prof., Islamic Studies Program, Faculty of Islamic Science, Prince of Songkla University

บทนำ

คุณภาพชีวิตที่ดีของบุคคลเป็นหนึ่งในประเด็นที่สังคมปัจจุบันให้ความสนใจ โดยเฉพาะในกลุ่มบุคคลที่มีการเปลี่ยนรากฐานความเชื่อและความศรัทธาเข้ารับนับถือศาสนาใหม่ ซึ่งต้องมีการปรับตัวทั้งในมิติจิตใจ ร่างกาย ความคิด การปฏิบัติ และการมีสิ่งแวดล้อมใหม่ที่ต่างจากเดิม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ส่วนตัวและบทบาททางสังคมจากที่เป็นอยู่ ตลอดจนอาจส่งผลต่อเนื่องให้คุณภาพการดำรงชีวิตโดยรวมของบุคคลต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตตามวิถีความเชื่อความศรัทธาของศาสนา

แนวความคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต (Quality of life) โดยทั่วไปมักตั้งอยู่บนฐานของแนวคิดเกี่ยวกับชีวิตของคน ซึ่งองค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2022) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตของแต่ละบุคคลจะขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมวัฒนธรรมและค่านิยมในเวลานั้น ซึ่งโดยปกติจะประกอบด้วย ด้านสุขภาพกาย (Physical) สุขภาพจิตใจ (Psychological) ด้านสภาพแวดล้อม (Environmental) และด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relationships) โดยมนุษย์ทุกคนย่อมต้องการมีชีวิตที่ดีในทุกด้านเหล่านี้ มีที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง มีความคิดที่เฉียบแหลม และมีอิสระในการตัดสินใจ แต่กระนั้น คุณภาพชีวิตที่ดีในมุมมองอิสลามจะมีมิติที่เพิ่มเติมจากนั้น คือ จะมีความเชื่อมโยงและตั้งอยู่บนฐานความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ดังนั้น เกณฑ์มาตรฐานของการมีคุณภาพชีวิตที่ดีในอิสลามจึงมีมิติของจิตวิญญาณเพิ่มมาอีกมิติหนึ่ง

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ครอบครัวมุสลิมในหลากหลายพื้นที่ยังประสบกับอุปสรรคในด้านต่างๆ ตามองค์ประกอบของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี อาทิ การปฏิบัติตามครรลองวิถีชีวิตที่ศาสนาอิสลามกำหนดยังประสบปัญหาขาดความเข้าใจที่ลึกซึ้ง (Prayadsap, 2018; Charoenwong, Jirawatkul & Manderson, 2016) ซึ่งสำหรับประเทศไทยที่มีจำนวนมุสลิมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กลับพบว่าไม่ค่อยมีการศึกษาวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของครอบครัว การศึกษาของ Roy Callista (1984) อธิบายประเด็นนี้ว่า การปรับเปลี่ยนความเชื่อมีความหมายต่อบุคคลและส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการใช้ชีวิตเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้ องค์ประกอบพื้นฐานในการมีชีวิตที่ดีของมนุษย์จะเกี่ยวข้องกับสภาพร่างกาย สภาพของจิตใจ และสภาพของสังคมผสมผสาน โดยทั้งหมดนี้เป็นหนึ่งเดียวโดยไม่สามารถจะแยกออกจากกันได้ การปรับเปลี่ยนความศรัทธาจึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในภาพรวมด้วย ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะเป็นไปในเชิงบวกหรือเชิงลบก็จะมีปัจจัยอื่นๆ มาเกี่ยวข้อง ผลการศึกษาของ Charoenwong et al., (2016) มีข้อค้นพบในประเด็นนี้ว่าสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อครอบครัวมุสลิมมีชีวิตที่ดีหลังการเปลี่ยนศาสนา ประกอบด้วย 3 ประเด็นสำคัญคือ การมีพันธะชีวิตคู่ที่ราบรื่น การแสวงหาความสงบทางจิตวิญญาณ และการเริ่มต้นชีวิตใหม่ ซึ่งความสงบทางจิตวิญญาณจะมาจากการมีความศรัทธาที่มั่นคง นอกจากนี้ การศึกษาของ Peplau (1994) และ Leininger (1994) มีข้อค้นพบที่น่าสนใจว่า คุณภาพชีวิตที่ดียังเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล ทั้งนี้สำหรับผู้ที่เป็นมุสลิมมักจะมีปัญหาความสัมพันธ์กับครอบครัวเดิมในช่วงต้นของการเปลี่ยนศาสนา จนกว่าจะผ่านระยะของการปรับตัว เมื่อสามารถอธิบายสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับสมาชิกในครอบครัวได้แล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างกันก็ดำเนินไปได้ดียิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้ออกแบบในลักษณะที่เน้นศึกษาคุณภาพชีวิตตามวิถีอิสลามของครอบครัวมุสลิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ซึ่งมีประชากรที่เป็นมุสลิมเป็นคนส่วนน้อยอย่างกรุงเทพมหานคร เป็นลักษณะกรณีศึกษาที่เจาะจงเลือกชุมชนมุสลิมเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร เขตบางกะปิเป็นแหล่งศูนย์กลางเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและอื่น ๆ อีกมากมาย เพื่อให้สามารถเข้าใจคุณภาพชีวิตของครอบครัวมุสลิมในพื้นที่ที่มีข้อจำกัดจากความเป็นเมืองและมีลักษณะสังคมที่เฉพาะต่างจากพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ชุมชนนี้ตั้งอยู่ในคลองหัวหมากแยกมาจากคลองแสนแสบ ลำคลองสายนี้มีความเป็นมายาวนานควบคู่กับการขยายตัวของ

เขตเมืองกรุงเทพมหานคร เป็นที่อยู่อาศัยร่วมกันของพี่น้องชาวไทยมุสลิมกับชาวไทยพุทธที่แม้ความเชื่อและการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันแต่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ข้อมูลจากหนังสือประวัติศาสตร์บันทึกว่าผู้คนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่บริเวณสองฝั่งคลองแสนแสบ คือพี่น้องชาวไทยมุสลิมที่มีเชื้อสายมลายูหรือมาเลย์ ซึ่งก็คือมุสลิมที่เคยอาศัยอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นเกิดความไม่สงบในหัวเมืองมลายูหลายครั้ง โดยเฉพาะในรัชกาลที่ 1 ใน พ.ศ. 2320 และ พ.ศ. 2334 ในสมัยรัชกาลที่ 3 ในพ.ศ. 2374 และ พ.ศ. 2381 ที่มีการกวาดต้อนมุสลิมจากเมืองปัตตานี สตูล และสายบุรี เดินทางมายังกรุงเทพมหานครฯ จึงมีการตั้งบ้านเรือน เกิดเป็นชุมชนมุสลิมโดยมีมัสยิดเป็นศูนย์กลางการปฏิบัติภารกิจ ซึ่งชุมชนมุสลิมเขตบางกะปิก็เป็นหนึ่งในชุมชนที่มีการตั้งถิ่นฐานในยุคสมัยนั้น (Bangkapi District Office, 2014) ด้วยลักษณะเชิงพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม จึงมีความเคร่งครัดในการปฏิบัติตนตามวิถีศาสนาอิสลามแตกต่างจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้คุณภาพชีวิตของครอบครัวมุสลิมในพื้นที่เขตบางกะปิมีเป็นประเด็นที่น่าศึกษา

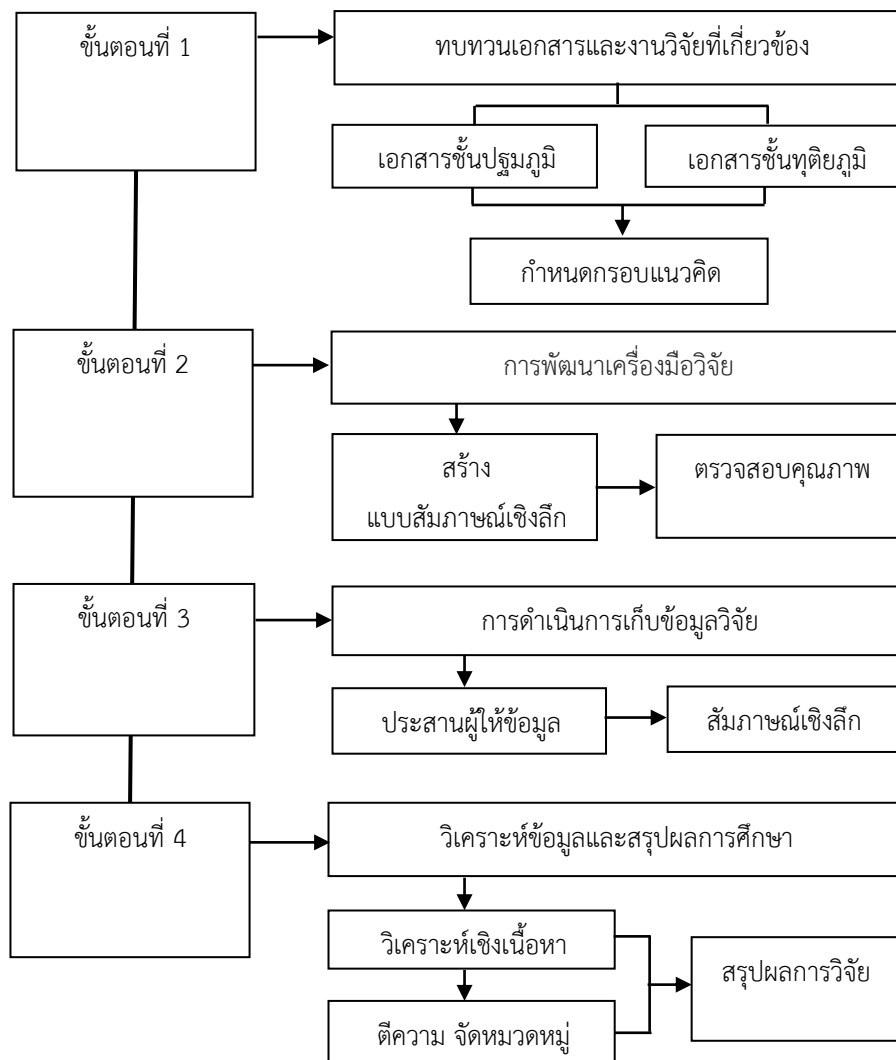
โดยหวังว่างานวิจัยนี้จะยังประโยชน์แก่พี่น้องมุสลิมและสังคมมุสลิม เพื่อนำไปสู่การหาแนวทางที่จะช่วยพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของมุสลิมในมิติต่างๆ ต่อไป นอกจากนี้ ข้อมูลจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์แก่องค์กรนักทำงานอิสลามได้รับรู้สภาพความเป็นจริงของครอบครัวมุสลิม เพื่อที่องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถระดมทุนทางช่วยเหลืออย่างเหมาะสม ตลอดจนสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ผู้สนใจอิสลามและชนต่างศาสนิกในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของครอบครัวมุสลิมในชุมชนมัสยิดยามีอัลมุตตะกิน (ลำสาลี) เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพ การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม สรุปรายละเอียดได้ดังภาพนี้

ภาพประกอบที่ 1 สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) สืบค้นเอกสารจากแหล่งข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) บทบัญญัติที่ปรากฏใน คัมภีร์อัลกุรอาน อัลหะดีษ และตำราอธิบายอัลกุรอาน 2) รวบรวมข้อมูลเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การปรับตัว และ มุอัลลัฟ โดยศึกษารวบรวมข้อมูล และฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์จากสถาบันต่างๆ รวมถึงหนังสือบทความของนักวิชาการอิสลาม 3) กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยสำหรับการศึกษาและสร้างแนวคำถามสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาเครื่องมือวิจัย สำหรับการศึกษาในนี้เป็นการสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบบันทึกการสังเกต และแบบบันทึกภาคสนาม เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลจำนวน 14 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบบอกต่อ (Snowball Sampling) และยุติการสัมภาษณ์เมื่อได้ข้อมูลที่ครบถ้วน โดยกำหนดเกณฑ์การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักเบื้องต้นคือ 1) ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ชุมชนมัสยิดยามีอัลมุตะกิน (ลำสาละ) 2)

มีอายุมากกว่า 21 ปี 3) ระยะเวลาที่ได้เข้ารับนับถือศาสนาอิสลามมากกว่า 5 ปี ซึ่งจากการสัมภาษณ์ท้ายที่สุดแล้วมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และเป็นผู้ที่ยินยอมให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัยด้วยความเต็มใจ จากนั้นดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างโดยการนำไปทดลองใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มที่ไม่ใช่ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 3 คน แล้วจึงนำมาปรับปรุงภาษาและความเหมาะสมเพื่อนำไปใช้ในการสัมภาษณ์จริง

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการเก็บข้อมูลวิจัย

การเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิในขั้นนี้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสังเกต และแบบบันทึกการสัมภาษณ์ (Podhisita, 2019; Srisaard, 2017) โดยเก็บข้อมูลในระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2562 – มกราคม พ.ศ. 2564 สำหรับแบบสัมภาษณ์มีการกำหนดกรอบคำถามเบื้องต้นซึ่งพัฒนาขึ้นจากผลการศึกษาเชิงเอกสาร ซึ่งมีการถามเจาะลึกเพิ่มเติมจากข้อมูลให้ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึงในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวภายหลังเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม ทั้งนี้ในส่วนของการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการใช้นามสมมติแทนชื่อจริงของผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด

ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการศึกษา ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและเชื่อมโยงข้อมูลในประเด็นสภาพและปัญหาการปรับตัวของครอบครัวมุสลิมในชุมชนมุสลิม มีรายละเอียดการจัดกระทำกับข้อมูลตามแนวทางของ Podhisita (2019) ดังนี้ 1) ถอดเทปข้อมูลการสัมภาษณ์อย่างละเอียด 2) บันทึกประเด็นสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของครอบครัวมุสลิม 3) วิเคราะห์เนื้อหาโดยการนำข้อมูลสำคัญที่เน้นไว้มาจัดหมวดหมู่เป็นคุณภาพชีวิตในแต่ละด้านและ 4) สร้างข้อสรุป นำเสนอจะเป็นการอธิบายเชิงพรรณนาตามประเด็นหลักที่ได้จากการวิเคราะห์และสรุปเป็นตารางให้เข้าใจง่ายขึ้น ทั้งนี้มีการตรวจสอบข้อมูลโดยอาศัยหลักเกณฑ์การตรวจสอบแบบสามเส้าในด้านแหล่งข้อมูล กล่าวคือผู้วิจัยเก็บข้อมูลแต่ละประเด็นจากแหล่งข้อมูลอื่นๆ ประกอบด้วย มีการสอบถามจากหัวหน้าชุมชน ผู้นำศาสนาในชุมชน และสมาชิกคนอื่นๆ ในชุมชนเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลประกอบด้วย

ผลการศึกษา

ข้อมูลพื้นฐานที่มาของการเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามของผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นครอบครัวมุสลิมในเขตชุมชนมัสยิดยามีอัลมุตตะกิน (ลำสาละ) ของผู้ให้ข้อมูลทั้ง 14 คน โดยส่วนใหญ่มีเหตุผลที่มาของการเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามด้วยสาเหตุของการแต่งงาน โดยมีความแตกต่างกันในเรื่องระยะเวลาการเปลี่ยนศาสนา มีอายุ พื้นฐานทางอาชีพ และภูมิภูมิลำเนาเดิมก่อนย้ายมาอาศัยอยู่ชุมชนลำสาละ ซึ่งผลจากการศึกษาในงานวิจัยนี้สามารถแบ่งคุณภาพชีวิตตามวิถีอิสลามของมุสลิมเป็น 4 ด้าน ดังนี้

คุณภาพชีวิตด้านจิตวิญญาณ เกี่ยวข้องกับความเข้าใจในหลักคำสอนทางศาสนาอิสลามที่ลึกซึ้งและการปฏิบัติตามบทบัญญัติได้ถูกต้องสมบูรณ์ ส่วนนี้จะทำให้มุสลิมมีรากฐานทางความคิดที่ถูกต้อง มีศรัทธาที่เข้มแข็ง เมื่อประสบปัญหาอุปสรรคจะสามารถนำหลักธรรมทางศาสนา มาปรับใช้เพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีตามวิถีศาสนา ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนถึงมีมติเห็นว่ายังมีคุณภาพเชิงความเข้าใจและการปฏิบัติที่น้อย ผู้ที่มีคุณภาพชีวิตในมิตินี้ดีก็มักมาจากการศึกษาเรียนรู้ที่แสวงหาด้วยตนเองจากช่องทางออนไลน์บ้าง อาทิ เว็บไซต์มุสลิม การบรรยายออนไลน์จากศูนย์มูลนิธิสันติชน อ่านหนังสือศาสนา และฟังบรรยายจากทีวีมุสลิมช่องต่างๆ ดังที่กล่าวว่า

“อ่านกุรอานไม่ได้ครับ เพราะว่าด้วยเราอ่านคำอ่านไทยมาโดยตลอด ตอนนี้เราก็อ่านรู้ลึก
ว่า ยังเข้าถึงศาสนาอิสลามไม่ได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ (คุณอัลอาหมิน)

“เรื่องการสอนศาสนาก็มีจัดอบรมอยู่ แต่ก็นานๆ ครั้ง ส่วนใหญ่ก็ศึกษากันเองจากหนังสือ ที่วิมุสลิม บางคนแต่งได้พักเดียวก็ออกจากศาสนาไปแบบยังไม่ได้เข้าใจ น่าเสียดายมาก” (คุณฮุสนา)

ทั้งนี้มุอัลลัฟผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นในทิศทางเดียวกันทุกคน และมีข้อเสนอแนะที่อยากให้มีสยิดในชุมชนทำการจัดอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ศาสนาอย่างต่อเนื่อง เป็นพื้นที่ให้มุอัลลัฟได้มาพบปะ รวมตัว แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และปรึกษาหารือในประเด็นต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องของศาสนา การให้ความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติที่ถูกต้อง และเรื่องความเป็นอยู่ประจำวันของมุอัลลัฟ โดยมีผู้ที่มีความรู้คอยให้คำแนะนำ แนวทางการปฏิบัติ และการแก้ไขปัญหาในประเด็นต่างๆ ที่มุอัลลัฟประสบ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลเสนอแนะว่า

“อยากให้มัสยิดช่วยเหลือมุอัลลัฟ จัดสัมมนาเช่นเดือนละครั้ง อบรมให้ความรู้เรื่องศาสนาและข้อปฏิบัติต่างๆ มุอัลลัฟจะได้พบปะกัน แลกเปลี่ยนความรู้กัน” (คุณอัลอามีน)

“ควรมีการอบรมประจำเดือนให้ความรู้ เพราะบางคนอาจทำงานไม่ว่างมาอบรม” (คุณไอลา)

การยกระดับการเข้าถึงสัจธรรม ยังอาจทำได้ผ่านการให้พื้นที่ของการแลกเปลี่ยน พบปะ พูดคุยเพื่อเรียนรู้ศาสนา ณ แหล่งเรียนรู้ต่างๆ จะทำให้เกิดการตกผลึกและถอดบทเรียนประสบการณ์การก้าวผ่านบททดสอบที่ยากลำบาก

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกายและใจ ร่างกายและจิตใจที่แข็งแรงถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะทำให้บุคคลมีความเป็นอยู่และคุณภาพการใช้ชีวิตที่ดี ผู้ให้ข้อมูลมีการสะท้อนว่า มุอัลลัฟจำนวนไม่น้อยที่ประสบกับปัญหาความเครียด มีสุขภาพจิตที่ย่ำแย่ เนื่องจากหลังจากที่ได้รับอิสลามและแต่งงาน พบกับปัญหาความไม่ราบรื่นในการครองเรือนและการใช้ชีวิต จนท้ายที่สุดทำให้หลายครอบครัวตัดสินใจหย่าร้างยุติบทบาทครอบครัวและแยกทางกันไป โดยมีมุอัลลัฟส่วนน้อยเท่านั้นที่ยังคงยึดมั่นศรัทธาในศาสนาอิสลาม ยืนหยัดไม่กลับไปสู่ศาสนาเดิม ส่วนปัญหาทางสุขภาพร่างกายมีเกิดขึ้นบ้างในมุอัลลัฟที่เป็นผู้สูงอายุ โดยมาจากการเจ็บป่วยจากโรคร้ายทั่วไป มีการเข้าสู่กระบวนการรักษาทางการแพทย์และกลับมาแข็งแรงตามปกติ จึงไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตในฐานะมุอัลลัฟ ดังที่กล่าวว่า

“พี่น้องของสามีจะชอบมีปัญหา คือเขาไม่ชอบ เขากลัวว่าถ้ามีลูกในอนาคต กลัวจะเกิดปัญหากับลูก กลัวมากกว่าเราจะเอาลูกหลานเค้าไปเป็นพุทธ” (คุณสุรี)

“ก็ขอบคุณอัลลอฮ์ ที่ฉันแต่งแล้วเลิก เพราะถ้าฉันยังอยู่กับเขาก็คงไม่ได้เป็นฉันในวันนี้แล้วแหละ เพราะตอนอยู่กับแฟนฉันไม่รู้จักอิสลามเลยเขาไม่ได้สอนอะไรเลย และพอเลิกกับแฟนฉันเครียด ไม่รู้จะเอาใจกับชีวิตต่อ ก็เริ่มเรียนที่สันติชน” (ครูอามีนะฮ์)

และอีกส่วนหนึ่งประสบปัญหาทางสุขภาพจิตใจ เมื่อต้องสื่อสารสร้างความเข้าใจกับครอบครัวเดิม ถูกชักชวนให้ไปร่วมพิธีทางศาสนาของครอบครัวเดิม โดยพิธีกรรมทางศาสนาที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่กล่าวถึงมากที่สุด คือ การร่วมพิธีงานศพในกรณีที่พ่อแม่หรือญาติพี่น้องเสียชีวิต การถูกกล่าวถึงบ่อยครั้ง เป็นไปได้ว่าเป็นเรื่องที่สำคัญและละเอียดอ่อน ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งจึงเลือกที่จะชี้แจงเรื่องนี้แก่ครอบครัวตั้งแต่แรก เพื่อค่อยๆ ให้เกิดการยอมรับและปรับความเข้าใจ

“วันที่พ่อเสีย เป็นวันที่หนูเสียใจมากที่สุดอีกวันหนึ่ง หนูก็ปฏิบัติเท่าที่กระทำได้ตามศาสนากำหนด ไปร่วมงานศพต้อนรับแขกแต่ไม่ร่วมพิธีกรรม ญาติพี่น้องทุกคนเข้าใจ หนูดี” (คุณบุ้ม)

คุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ภายใต้สภาวะความเชื่อทางศาสนาที่เปลี่ยนไป แต่บทบาทที่พึงมีต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมก็ยังคงต้องคงไว้ อาทิ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนที่ต้องมีการพบปะสังสรรค์ การร่วมงานเลี้ยงที่อาจมีสิ่งที่ไม่เหมาะสมอยู่ด้วย เช่น มีเหล้าเบียร์ มีการปะปนชายหญิงที่เกินเลย มีการร้องรำทำเพลง สำหรับมุสลิมที่ยังมีหลักศรัทธาที่ไม่เข้มแข็งก็ประสบปัญหาการไม่กล้าปฏิเสธ และหลวมตัวไปร่วมงานกิจกรรมที่ไม่สอดคล้องกับคำสอนทางศาสนาบ้าง แต่สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่มีความเข้าใจศาสนาที่ลึกซึ้งแล้ว ก็จะกล่าวว่าการเปลี่ยนศาสนาไม่ได้มีผลกระทบต่อการเข้าสังคมหากมีกลุ่มมิตรสหายที่ดี คุณภาพการดำเนินชีวิตในมิตินี้จึงไม่ได้เป็นปัญหา

“เพื่อนฝูงในสังคมเดิมไม่มีปัญหาอะไรเพราะส่วนใหญ่เข้าใจ บางคนที่ไม่เข้าใจ เราก็พยายามอธิบายให้เค้าเข้าใจถึงกฎเกณฑ์ของอิสลามว่าเป็นอย่างไรค่ะ” (คุณมาตินะฮ์)

“สังคมเพื่อนฝูงก็คบปกติเพียงแต่หนูจะไม่ไปร่วมงานสังสรรค์ในรูปแบบที่มีการดื่มเหล้า ร้องเพลงเฮฮา แต่เพื่อนๆทุกคนเข้าใจค่ะ” (คุณป๋ม)

การเข้าใจในความเปลี่ยนแปลงและความดีงามของชีวิตที่เป็นผลจากการรับนับถือศาสนาอิสลาม ทำให้มุสลิมมีกำลังใจในการต่อสู้กับอุปสรรคปัญหาทั้งทางกายและใจ มีวิจาร์ณญาณในการคิดที่ดีในการตัดสินใจเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจเลือกปฏิบัติตามบทบัญญัติศาสนาได้อย่างรอบคอบ อีกทั้งยังส่งผลให้มีทัศนคติที่ดีต่อการมีชีวิต เมื่อเผชิญบททดสอบหรือปัญหาอุปสรรคใดๆ จะสามารถไตร่ตรองหาทางแก้ปัญหาตามแนวทางของศาสนาได้ อย่างไรก็ตาม มิติทางสังคมยังครอบคลุมถึงการปรับตัวด้านจารีตประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนา มุสลิมมักถูกชักชวนให้เข้าสังคมที่คาบเกี่ยวกับประเพณีของคนไทยพื้นถิ่นภาคกลางและประเพณีไทย เช่น งานบวช งานปีใหม่ งานบุญต่าง ๆ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มักกล่าวถึงเรื่องนี้มีความสำคัญและมีความละเอียดอ่อน เนื่องจากบทบัญญัติของศาสนาอิสลามมีข้อกำหนดที่ชัดเจน และมีข้อห้ามในการเข้าร่วมพิธีกรรมของศาสนาอื่น ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งจึงเลือกที่จะชี้แจงเรื่องนี้แก่ครอบครัวและมิตรสหายตั้งแต่ต้น เพื่อให้เกิดการยอมรับอย่างค่อยเป็นค่อยไป ผู้ให้ข้อมูลสะท้อน ดังนี้

“ไม่เคยร่วมงานของศาสนาเดิมเลย เพราะเช่นคนคริสต์เสียชีวิตเขาก็ไม่ได้เอาไว้นาน เขาก็ฝัง อย่างมากก็ไม่เกิน 3 วัน” (คุณอาหมีนะฮ์)

“เทศกาลงานบุญเราไม่เคยไปเลย ไม่ว่าเทศกาลปีใหม่หรืองานบุญงานบวช เราจะไม่ไปตรงเทศกาล คือถ้าจะกลับบ้านก็จะกลับหลังจากที่ไม่มีเทศกาลไปแล้ว” (คุณซัลมา)

คุณภาพชีวิตด้านอาชีพการงานและสภาพแวดล้อม เมื่อความศรัทธาในศาสนาเปลี่ยนไป จึงส่งผลกระทบต่อมุสลิมในมิติของวิถีการดำเนินชีวิตในบทบาทการประกอบอาชีพ เนื่องด้วยการใช้ชีวิตของทุกคนจำเป็นต้องขับเคลื่อนด้วยปัจจัยทางวัตถุ จำเป็นต้องประกอบอาชีพ และมีรายได้ที่เพียงพอสำหรับจุนเจือครอบครัว ซึ่งในด้านนี้พบว่ามุสลิมผู้ให้ข้อมูลมีความพยายามในการประกอบอาชีพตามแนวทางอิสลาม ขอพักละหมาดเมื่อเข้าเวลาของการปฏิบัติศาสนกิจ และมีการขอพรมอหมายต่ออัลลอฮ์ในเรื่องอาชีพการงานอยู่เสมอ แม้ส่วนหนึ่งจะยังขาดความคล่องในการด้านการเงินแต่ก็มีทัศนคติที่ดี มองบวกต่อบททดสอบที่ประสบ

“เรื่องเงินไม่เป็นอุปสรรคอะไรเลย กลับตรงกันข้ามมันเป็นบวกในเรื่องการค้าและธุรกิจอีกด้วย ทำให้คนต่างศาสนาให้เกียรติและคนมุสลิมก็จะซื้ออาหารที่หนูขาย หมายถึงขายได้ทั้งมุสลิมและคนพุทธค่ะ” (คุณมาตินะฮ์)

“เรื่องเงินไม่มีผลกระทบเลย อัลลอฮ์ให้ฉันเยอะมาก” (คุณครูอาหมีนะฮ์)

“ไม่มีกองทุนชะกาต ไม่เคยได้รับเลย ยังถูกปล่อยปละละเลย” (คุณฮุสนา)

ทั้งนี้การแสวงหาปัจจัยยังชีพยังเชื่อมโยงกับด้านจิตวิญญาณ เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลอีกส่วนหนึ่งที่ยังไม่สามารถเข้าถึงความรู้ศาสนา มักเป็นกลุ่มที่ประกอบอาชีพในลักษณะหาเช้ากินค่ำ อาทิ ค้าขาย รับจ้างทั่วไป

เป็นส่วนใหญ่ ข้อจำกัดทางการเงินของครอบครัวทำให้กลุ่มนี้ต้องทุ่มเทเวลากับการทำงานหาเลี้ยงสมาชิกในบ้านอย่างขันแข็ง ทำให้การเรียนรู้ศาสนาของมุสลิมกลุ่มนี้มีข้อจำกัดทางเวลาจึงเป็นไปอย่างล่าช้า

นอกจากนี้ บรรยากาศแวดล้อมเป็นอีกส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของบุคคล สภาพโดยทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลักค่อนข้างให้ความสำคัญต่อการออกแบบและจัดหาสิ่งแวดล้อมที่จะเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติศาสนกิจ เลือกอาชีพการงานก็พยายามเลือกอาชีพที่อนุญาตให้แต่งกายด้วยการคลุมฮิญาบสามารถพักปฏิบัติศาสนกิจเมื่อเข้าเวลาละหมาดได้ พยายามให้สภาพแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการดำรงตนอยู่ในคำสอนศาสนามากที่สุด แต่ก็มีมุสลิมอีกส่วนหนึ่งที่ยังประสบปัญหาอุปสรรคไม่สามารถปฏิบัติศาสนกิจในเวลาทำงานได้ ซึ่งก็ส่งผลต่อคุณภาพการใช้ชีวิตตามวิถีอิสลาม ดังที่กล่าวว่า

“เราไปทำงานที่ละหมาดไม่มี สถานที่อาบน้ำละหมาดก็ลำบาก ก็ไม่ได้ละหมาดในเวลา ก็จะได้ละหมาดในเวลาแค่ตอนซุฮฺและอิชา” (คุณอัลลามีน)

“การละหมาด ถือคืออดในเดือรอมฎอนหรือวันอื่นๆ ที่ทำงานหนักถือว่าไม่เป็นอุปสรรคอะไรเลยกับหนู การเชื่อมั่นศรัทธาในพระเจ้าทำให้ทุกเรื่องง่ายตาย” (คุณบีม)

“เราไม่ได้รู้สึกว่ามันยุ่งยาก เราโทษที่ตัวเรามากกว่าที่เรายังทำไม่ได้ ไม่ได้คิดว่ามันยุ่งยาก แค่เราทำไม่ได้” (คุณซาลิละห์)

นอกเหนือจากนี้ สิ่งแวดล้อมยังครอบคลุมไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างมุสลิมกับสมาชิกในบ้าน เครือญาติ และคนสนิทในครอบครัวทั้งครอบครัวเดิมและครอบครัวใหม่ การวางตัวอย่างอ่อนน้อม ให้เกียรติในความเชื่อของกันและกัน การเอาใจใส่ความเป็นอยู่ และการดูแลสมาชิกในครอบครัวเป็นอย่างดี เหล่านี้แม้จะดูเป็นเรื่องเล็กน้อยแต่เป็นสิ่งที่ละเลยไม่ได้ เป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่จะทำให้เกิดบรรยากาศที่อบอุ่น ส่งผลต่อเนื่องต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย

โดยสรุป จากการวิเคราะห์ลักษณะคุณภาพชีวิตของครอบครัวมุสลิมในชุมชนมุสลิมมัสยิดยามีอุลุมตะกิน (ลำสาลี) ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านจิตวิญญาณ ด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านอาชีพการงานและสภาพแวดล้อม โดยสามารถสรุปปัญหาและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัวมุสลิม ดังตารางนี้

ตารางที่ 1 วิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัวมุสลิมในชุมชนมุสลิมมัสยิดยามีอุลุมตะกิน (ลำสาลี)

ปัญหาคุณภาพชีวิต		แนวทางการพัฒนา
1. คุณภาพชีวิตด้านจิตวิญญาณ	1) ขาดความรู้ความเข้าใจหลักคำสอนทางศาสนาอิสลามที่ลึกซึ้ง 2) ไม่สามารถนำบทบัญญัติศาสนา มาปรับใช้ในวิถีชีวิตได้ครบถ้วน 3) ขาดความเข้าใจที่กระจ่างในประเด็นฮาลาล-ฮารอม	1) จัดการอบรมให้ความรู้ศาสนาที่จะสร้างรากฐานทางความคิดที่นำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้ 2) กำหนดให้มีองค์กรเฉพาะที่ทำหน้าที่ยกระดับความรู้ ติดตามและพัฒนาคุณภาพชีวิตของมุสลิมอย่างต่อเนื่อง
2. คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกายและใจ	1) มีสุขภาพจิตที่ไม่ดี ประสบกับปัญหาความเครียดการกดดันของคนรอบข้าง และการปรับตัวให้เข้ากับสังคมและวัฒนธรรมใหม่	1) ร่วมมือกับหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ให้มีกิจกรรมพูดคุย แลกเปลี่ยนและสำรวจปัญหาสุขภาพจิตของมุสลิม 2) สำรวจความต้องการในการได้รับความ

	ปัญหาคุณภาพชีวิต	แนวทางการพัฒนา
	แบบอิสลาม	ช่วยเหลือในด้านสุขภาพของมุอัลลัฟ
	2) อาการเจ็บป่วยที่มาจากโรคภัย ทั่วไปตามวัย	3) เพิ่มช่องทางการให้คำปรึกษาจาก ผู้เชี่ยวชาญทางศาสนาและทางสุขภาพ
3. คุณภาพชีวิตด้าน ความสัมพันธ์ทาง สังคม	ความสัมพันธ์กับมิตรสหายยังคงปกติ แต่จะมีปัญหาเมื่อต้องพบปะสังสรรค์ กับเพื่อนที่เป็นต่างศาสนิก หรือ ร่วมงานเลี้ยงที่มีสิ่งมีเมา หรือมีการ ปะปนชายหญิงที่เกินเลย มีการร้อง รำทำเพลง	1) สร้างการตระหนักรู้ในเรื่องฮาลาล-ฮารอม การเลือกอุปโภคบริโภคตามแนวทางของ ศาสนา 2) จัดการอบรมให้ความรู้แก่มุอัลลัฟเน้น ประเด็นของขอบเขตในการเข้าร่วมงาน สังสรรค์ หรือพิธีกรรมของศาสนาอื่น
4. คุณภาพชีวิตด้าน อาชีพการงานและ สภาพแวดล้อม	1) มุอัลลัฟส่วนหนึ่งยังขาดความ คล่องในการด้านการเงิน การหา เข้ากินค่าทุกวันทำให้มีข้อจำกัด ในการศึกษาศาสนา 2) สภาพแวดล้อมในบางอาชีพไม่ เอื้อต่อการปฏิบัติศาสนกิจ	1) ผลักดันให้มีการศึกษาความต้องการ พัฒนาทักษะทางอาชีพในกลุ่มครอบครัว มุอัลลัฟ 2) สร้างเครือข่ายทางอาชีพเพื่อสนับสนุน กิจการธุรกิจของครอบครัวมุอัลลัฟใน ภาพรวม

อภิปรายผล

คุณภาพชีวิตของครอบครัวมุอัลลัฟตามวิถีอิสลาม จำเป็นต้องมองอย่างครอบคลุมทั้งมิติทางโลกและทางธรรม คุณภาพชีวิตในฐานะบุคคลหนึ่งในสังคมจึงจะสะท้อนระดับความอยู่ดีเป็นสุขของปัจเจกบุคคล เนื่องด้วยการเปลี่ยนศาสนา คือ การเปลี่ยนความศรัทธาอันเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ จากการเชื่อในพระเจ้าองค์อื่น เปลี่ยนสู่การศรัทธาในอัลลอฮ์ ﷻ องค์เดียวเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ ที่อาจส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตและการปฏิสัมพันธ์ของสังคมในรูปแบบต่างๆ ผลการศึกษาคุณภาพชีวิตของครอบครัวมุอัลลัฟในชุมชนมุสลิมมัสยิดยามีอุลมุตะกิน (ลำสาลี) กรุงเทพมหานคร มีข้อค้นพบว่า คุณภาพชีวิตสามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านจิตวิญญาณ ด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านอาชีพการงานและสภาพแวดล้อม โดยปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตมีความเชื่อมโยงกัน

คุณภาพชีวิตด้านจิตวิญญาณ ลักษณะคุณภาพชีวิตในด้านนี้โดยรวมพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความเข้าใจหลักการศาสนาในระดับที่ดี โดยส่วนที่ยังขาดการเติมเต็มคือด้านจิตวิญญาณ ทำให้ยังไม่สามารถปรับวิถีการดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามวิถีอิสลามทั้งหมด อาจจะต้องด้วยข้อจำกัดของแหล่งเรียนรู้ที่ชุมชนไม่ได้มีการจัดอบรมให้ความรู้แก่มุอัลลัฟอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Prayadsap (2018) ที่ศึกษาชุมชนมุสลิมพื้นที่ชายฝั่งอันดามันหลังเข้ารับอิสลาม โดยพบว่ามุสลิมใหม่ส่วนน้อยที่มีความรู้ความเข้าใจศาสนา ในเรื่องหลักความเชื่อความศรัทธา หลักปฏิบัติ ทำให้การยืนหยัดให้มีคุณภาพชีวิตที่ดำรงอยู่บนแนวทางของศาสนาอิสลามเป็นเรื่องยาก เช่นเดียวกับการศึกษาของ Toh-Art (2012) และ Numsuk (2015) ที่พบว่า การเปลี่ยนศาสนาของชนต่างศาสนิกสู่ศาสนาอิสลามนั้น นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตครั้งสำคัญ การปรับตัวจากอัตลักษณ์เดิมสู่อัตลักษณ์ใหม่ ส่งผลให้ต้องปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์เดิมบางอย่างที่ขัดแย้งกับวิถีชีวิตความเป็นมุสลิม โดยเฉพาะในเรื่องการปฏิบัติตัว การทำงาน และการดำเนินชีวิตในฐานะมนุษย์ทั่วไปที่ยังต้องมีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม หาเลี้ยงชีพ และทำหน้าที่การเป็นพลเมืองของสังคม

ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากการมีคุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์ในมิติจิตวิญญาณเชื่อมโยงกับการปฏิบัติตัวตามคำสั่งใช้ของพระผู้เป็นเจ้า ยิ่งเข้าใจคำสอนศาสนาได้ลึกซึ้งก็จะยิ่งเสริมสร้างให้เกิดการยกระดับความเชื่อและความศรัทธา ซึ่งถือเป็นเรื่องใหญ่ที่สุดสำหรับการเป็นผู้นับถือศาสนาของผู้เป็นมุสลิม เพราะความศรัทธาที่ถูกต้องจะเป็นสิ่งกำหนดพฤติกรรมการปฏิบัติในมิติอื่นๆ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของมุสลิมจึงควรเริ่มต้นด้วยการวางรากฐานในมิติจิตวิญญาณและความศรัทธาให้ถูกต้อง

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกายและใจ มุสลิมมีประสบปัญหาในด้านสุขภาพจิตมากกว่าสุขภาพกาย ซึ่งเมื่อรวมกับปัจจัยปัญหาสุขภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่ยังขาดความมั่นคง เมื่อประกอบกันแล้วจึงยิ่งเสริมให้เกิดความเครียดอันส่งผลต่อสุขภาพจิตโดยรวม ส่วนนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Charoenwong, Jirawatkul and Manderson (2015) ที่ศึกษากระบวนการปรับตัวของผู้หญิงไทยมุสลิมที่เปลี่ยนจากพุทธเป็นอิสลาม พบว่ามุสลิมมักประสบปัญหาสุขภาพจิตในช่วงแรกเริ่มของการเปลี่ยนสถานภาพทางศาสนา ทั้งนี้เมื่อพ้นช่วงเวลาของการปรับความคิดและทัศนคติในการดำเนินชีวิต โดยส่วนใหญ่ก็สามารถกลับไปมีสุขภาพกายและใจที่แข็งแรงได้ตามปกติ และสอดคล้องกับการศึกษาของ Chaiya (2014) และ Sirawathana and Surinya (2013) ที่พบว่าผู้ที่เปลี่ยนความเชื่อทางศาสนาไปสู่ศาสนาใหม่ มักประสบกับปัญหาการสร้างความเข้าใจให้เกิดการยอมรับในครอบครัว โดยเฉพาะในครอบครัวที่มีความเชื่อรูปแบบเก่าที่ยึดถือวัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อของบรรพบุรุษเดิม ผู้เปลี่ยนศาสนาต้องอาศัยการต่อรองและใช้แนวทางที่ยืดหยุ่นประนีประนอมจึงจะสามารถผ่านบททดสอบได้

คุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม คุณภาพชีวิตในมิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การปรับวิถีการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับหลักคำสอนศาสนา การเข้าสังคมพบปะมิตรสหายต่างศาสนาได้ ซึ่งบุคคลต้องมีความเข้าใจที่ชัดเจนในเรื่องข้อพึงปฏิบัติและข้อควรละเว้นต่างๆ เนื่องจากกิจกรรมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับจารีตประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนา มีข้อกำหนดที่ชัดเจนอยู่แล้ว การปฏิเสธเข้าร่วมกิจกรรมหรือพิธีกรรมใดๆ ควรสามารถให้คำอธิบายที่เป็นเหตุเป็นผลและให้เกียรติในการปฏิบัติของศาสนาอื่น สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Toh-Art (2012) ที่พบว่า การสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุสลิมจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยทางด้านอารมณ์และความรู้สึกนึกคิด การเรียนรู้และแสดงออกด้วยความสัมพันธ์ที่ดีจะทำให้เกิดการยอมรับ โดยหากพิจารณาจากแบบอย่างในอดีตในยุคสมัยท่านท่านศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ ครั้งที่มีการอพยพจากเมืองมักกะฮ์ไปยังเมืองมาดีนะฮ์ มีการช่วยเหลือให้ผู้ที่ย้ายเข้ามาใหม่สามารถเรียนรู้วิถีทางสังคมผ่านการจับคู่เกิดเป็น “มุฮาญีรีน-อันศอรฺ” เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมและเครือข่ายการช่วยเหลือระหว่างบรรดาอัครสาวก (เศาะฮาบะฮ์) และมุสลิมที่เพิ่งเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามในสมัยนั้น

อย่างไรก็ตาม สำหรับ **คุณภาพชีวิตด้านอาชีพการงานและสภาพแวดล้อม** พบว่าคุณภาพชีวิตของมุสลิมในมิตินี้ก็ประสบปัญหา ฐานะความมั่นคงทางอาชีพที่ไม่แน่นอน ทำให้ไม่สามารถจัดสรรเวลาสำหรับการเรียนรู้ศาสนา เมื่อความรู้เกี่ยวกับหลักศรัทธาไม่เข้มแข็งจึงเชื่อมโยงส่งผลให้มิติอื่นๆ ได้รับผลกระทบไปด้วย ไม่สามารถนำบทบัญญัติศาสนาไปปรับใช้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตได้ จากผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าความไม่มั่นคงทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัวมุสลิมส่งผลให้คุณภาพชีวิตมิติอื่นๆ ประสบปัญหาตามไปด้วย ทั้งนี้สอดคล้องกับคำอธิบายทฤษฎีที่เกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ในการดำเนินชีวิตของ Maslow 1943 (อ้างใน Jularat, 2020) ความต้องการที่จะเกิดขึ้นหลังจากที่ความต้องการทางร่างกายและจิตใจได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจแล้ว คือ ความต้องการความมั่นคงทางอาชีพ อาชีพ การมีงานที่มั่นคง การมีเงินเก็บออม และมีสภาพสิ่งแวดล้อมบ้านที่ปลอดภัย จึงจะตอบโจทย์ในด้านการมีคุณภาพชีวิตที่ดีในด้านนี้

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัวมุสลิมในชุมชนมุสลิมมัสยิดยามีอุลุมตะกิน (ลำสาละ) จึงควรมุ่งไปที่การออกแบบโปรแกรมการอบรมให้ความรู้ศาสนาที่จะสร้างรากฐานทางความคิดที่ถูกต้อง สร้าง

การตระหนักรู้ในเรื่องฮาลาล-ฮารอม เพื่อสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้ ร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อสำรวจและสอบถามต้องการในการได้รับความช่วยเหลือในมิติสุขภาพกายและจิตใจให้แก่มุสลิม การสนับสนุนจากสังคมจะเป็นส่วนสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของมุสลิม คำจุนช่วยเหลือให้สามารถยืนหยัดศรัทธาและผ่านพ้นบททดสอบในทุกมิติไปได้ อนึ่งงานวิจัยชิ้นนี้ถึงแม้ว่าจะมีกลุ่มตัวอย่างที่ได้อาจจะน้อย แต่ผู้วิจัยได้สรุปเนื้อหาจากผู้ให้ข้อมูลที่มาจากพื้นฐานครอบครัวที่หลากหลาย ซึ่งพบว่าปัญหาคุณภาพชีวิตของครอบครัวมุสลิมในทุกๆพื้นที่ของกรุงเทพมหานครจะมีลักษณะเหมือนกันไม่แตกต่างกัน เนื่องจากสภาพสังคมมุสลิมในกรุงเทพมหานครจะมีลักษณะทางกายภาพ ลักษณะของสังคม การปฏิสัมพันธ์ ลักษณะวิถีชีวิตของครอบครัวที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน

สรุปผลการวิจัย

คุณภาพชีวิตของครอบครัวมุสลิมในชุมชนมุสลิมมัสยิดยามีอัลมุตตะกิน (ลำสาลี) กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ คุณภาพชีวิตด้านจิตวิญญาณ คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ คุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และคุณภาพชีวิตด้านมิติอาชีพการงานและสภาพแวดล้อม โดยคุณภาพชีวิตแต่ละด้านส่งผลต่อกันและกัน การขาดคุณภาพชีวิตในด้านจิตวิญญาณส่งผลให้คุณภาพชีวิตด้านอื่นๆ ได้รับผลกระทบไปด้วย การขาดความเข้าใจในบทบัญญัติที่ลึกซึ้งทำให้เป็นอุปสรรคต่อการยืนหยัดดำรงวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพตามครรลองวิถีอิสลาม โดยคุณภาพชีวิตด้านอาชีพการงานและสิ่งแวดล้อมเป็นอีกด้านหนึ่งที่พบว่า เมื่อบุคคลมีความเป็นอยู่ที่ติดขัดและไม่มีความมั่นคงทางอาชีพ ส่งผลให้ต้องทุ่มเวลากับอาชีพการงานก่อนด้านอื่นๆ การบริหารจัดการสรรเวลาสำหรับการเรียนรู้ศาสนาจึงมีข้อจำกัดไปด้วย เมื่อความรู้เกี่ยวกับหลักศรัทธาไม่เข้มแข็งจึงทำให้คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกายและจิตใจได้รับผลกระทบด้วย ดังนั้น แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัวมุสลิม ลำดับแรกจึงควรมุ่งไปที่การให้ความรู้ศาสนาที่จะสร้างรากฐานทางความคิดและจิตใจที่ถูกต้อง สร้างการตระหนักรู้ในเรื่องฮาลาล-ฮารอม รวมถึงการร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อสำรวจและสอบถามความต้องการในการช่วยเหลือฟื้นฟูสุขภาพกายและใจให้แก่มุสลิม โดยมุ่งหวังว่าการสนับสนุนจากองค์กรและบุคคลที่เกี่ยวข้องจะเป็นส่วนสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของมุสลิมให้สามารถยืนหยัดศรัทธาและมีวิถีชีวิตที่มีความสงบสุขได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยที่พบว่าคุณภาพชีวิตของครอบครัวมุสลิมตามวิถีอิสลามมีอุปสรรคและข้อจำกัดในการพัฒนาระดับการดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามวิถีอิสลาม การสนับสนุนและช่วยเหลือของสถาบันทางสังคมที่เกี่ยวข้องจะเป็นกลไกสำคัญในการติดตามช่วยเหลือคำจุนสนับสนุนคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ โดยผลการวิจัยสามารถนำไปเป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนาโปรแกรมยกระดับคุณภาพชีวิตให้แก่มุสลิมให้ครอบคลุมทุกมิติ หรือจัดทำเป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนามุสลิมเพื่อให้มีสัจธรรมหรือมุลนิมุตสลิมที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสัจธรรมมุสลิมต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาคุณภาพชีวิตตามวิถีอิสลามให้แก่มุสลิมในสังคมมุสลิมไทย โดยการออกแบบและพัฒนาขึ้นจากข้อมูลผลการสำรวจความต้องการจำเป็นของมุสลิม
2. ควรมีหน่วยบริการชุมชนอาจเป็นลักษณะอาสาสมัครหรือคลินิกให้คำปรึกษาปัญหาทางศาสนาสำหรับมุสลิม โดยควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องมีตารางการพบปะที่ชัดเจน

3. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของมุสลิม นโยบายการเสริมสร้างสุขภาพกายและใจที่จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยรวมของ มุสลิมในสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

- Bangkapi District Office (2014). *100 Pī khet bāṅkapi: yon roy tāmñān rōy adīt 100 pī khet bāṅkapi* (100 years Bangkapi District: Retracing the legend of a hundred years in the past 100 years Bangkapi District). Bangkok: Bangkapi District Office.
- Chaiya. D. (2014). *Modern families and converts to Christianity in Bangkok and its vicinity*. [Master's thesis]. Faculty of Sociology and Anthropology. Bangkok: Thammasat University.
- Charoenwong S., Jirawatkul S. and r Manderson. L. (2015). Changing Religion is Changing Lifestyle: The Adaptation Process. of Buddhist Isaan women towards becoming Muslims. *Journal of the Psychiatric Association of Thailand*, 60(4). 317-330.
- Charoenwong S., Jirawatkul S. and r Manderson. L. (2016). The well-being of Thai-Isaan women: bonding in spiritual pursuits and a new life. *Journal of Nursing and Health Care*, 34(1). 56-64..
- Jularat P. (2020). *Citwithya kār rūkhid* (Cognitive psychology). (1st edition). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Leininger M. 1994. Quality of Life from a Transcultural Nursing Perspective. *Nursing Science Quarterly*, 7(1), 22-28.
- Numsuk A. (2015, October 3). Muallaf in Thai society. <https://www.islammore.com/view/4166>
- Peplau HE. (1994). Quality of Life: An Interpersonal Perspective. *Nursing Science Quarterly*, 7(1).10-15.
- Podhisita C. (2019). *Ṣāstr lāa ṣilp' hāng kār wicay cheing khuṇphāph* (The Science and Art of Qualitative Research). (8th edition). Bangkok: Amarin Printing and Publishing.
- Prayadsap. P. (2018). *The Conversion of non-Muslims to Islam in Thailand: A Case study of Muallaf in andaman bay area communities*. [Doctoral dissertation]. PSU Knowledge Bank. <http://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2016/17532>.
- Roy, C. (1984). *Introduction to nursing: An adaptation model* (2nd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Sirawathana C. and Surinya T. (2013). Self-acceptance. family relationship Community participation and the quality of life of the elderly in Din Daeng Community Housing Authority Bangkok. *Journal of Social Sciences and Humanities*, 39 (2). 80-94.
- Srisaard. B. (2017). *Kār wicay beṅṅtōn* (Preliminary research). (10th edition, revised edition). Bangkok: Suweeriyasan.

- Toh-Art M. (2012). *Learning and Communication of Muslim Identity of Muallaf in Urban and Rural Areas of Thailand*. [Doctoral dissertation]. Communication Arts. Dhurakij Pundit University.
- World Health Organization, (2021, October 3). **Promoting the rights of people with mental disorders: solutions in countries**. <https://www.who.int/news-room/feature-stories/detail/>